

Na pragu ravnopravnosti

Ravnopravnost spolova na lokalnom nivou

Azra Atlić-Smajlović

Uprkos činjenici da je pravni okvir promocije i zaštite ženskih ljudskih prava u Bosni i Hercegovini na snazi već nekoliko godina, diskriminacija žena još uvijek je široko rasprostranjena u gotovo svim sferama društva, naročito na lokalnom nivou gdje bi ostvarivanje prava pojedinaca trebalo biti najjednostavnije. I pored napora uložениh u poboljšanje situacije kroz postojeće mehanizme, pristup *od vrha nadolje* nije donio očekivane rezultate.

Ravnopravnost spolova označava ravnopravnost muškaraca i žena u pogledu opšteg tretmana, mogućnosti, ekonomskih i društvenih dostignuća. Ravnopravnost žena i muškaraca podrazumijeva odsustvo diskriminacije i promoviranje jednakog tretmana muškaraca i žena na radnom mjestu i izvan njega (EUROFOUND - Evropska fondacija za poboljšanje radnih i životnih uvjeta).

Implementacija državnog *Zakona o ravnopravnosti spolova* na lokalnom nivou odgovornost je komisija za ravnopravnost spolova osnovanih u okviru općinskih vijeća/skupština opština. Ove komisije, međutim, nisu osobito aktivne u ostvarivanju svog zadatka. Nekolicina primjera dobre prakse potaknuta je donatorskim intervencijama. Za potrebe ovog istraživanja konsultovane su relevantne međunarodne organizacije, organizacije civilnog društva, opštinski predstavnici, entitetski Rodni centri, kao i značajna literatura koja obrađuje relevantnu situaciju u BiH i u EU.

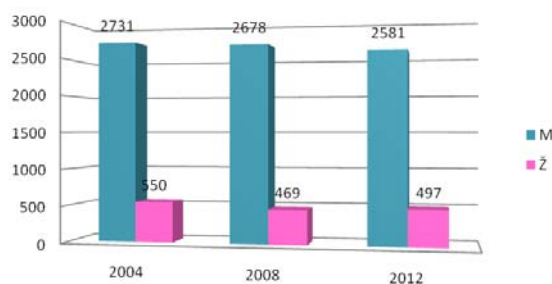
Komisija za ravnopravnost spolova je institucionalni mehanizam - tijelo u okviru općinskog vijeća/skupštine opštine zaduženo za praćenje situacije i aktivno unapređenje ravnopravnosti spolova u općinama/opštinama. Komisije imaju mandat u okviru državnog *Zakona o ravnopravnosti spolova* i državnog Gender akcijskog plana.

Da li su lokalne zajednice već učinile sve što je bilo moguće u okviru njihovih kapaciteta? Da li postojeći zakonodavni okvir omogućava promjenu prakse? Mogu li se u BiH za edukaciju komisija koristiti neki od već postojećih modela? Da li su kapaciteti rodni (gender) centara dostatni za obrazovanje i omogućavanje rada komisija?

BEZ NOVCA NEMA REZULTATA

Podaci o odzivu žena na opštinske izbore ne postoje, ali postojeći podaci o broju žena izabranih na lokalnim izborima daleko su od evropskih standarda. Od 140 načelnika opština izabranih 2008. godine samo su četiri žene načelnice (2,85%), dok je 2012. godine na ove pozicije izabrano 144 kandidata, od čega samo pet žena (3.47%).

POTVRĐENI MANDATI PREDSTAVNIKA NA LOKALNIM IZBORIMA

U potrazi za primjerima uspješnih komisija za ravnopravnost spolova, onima koje su u svojim opštinama postigle vidne rezultate, istraživanje otkriva da su svi takvi primjeri imali neku vrstu vanjske podrške. Opštine koje bi se mogle smatrati primjerima dobre prakse finansirane su donacijama ili kroz projekte nevladinih organizacija ili kroz projekte rodni centara, ili direktnim donacijama, ali same ovoj problematici posvećuju malu ili nikakvu pažnju, što opštinski budžeti jasno odražavaju.

U Bratuncu je, na primjer, uz izuzetne napore Foruma Žena usvojen Protokol o ravnopravnosti spolova u opštini Bratunac. Primjer opštine Višegrad, međutim, pokazuje da se aktivnosti prekidaju čim nestane novca: projekti nisu održivi jer ne postoji finansijska odgovornost lokalnih vlasti. Tako se dogodilo da nakon promjene fokusa organizacije civilnog društva Most, koja je pružala tehničku podršku komisiji za ravnopravnost spolova opštinske skupštine Višegrad, ovdašnja komisija prestane s aktivnostima.

KO JE ODGOVORAN?

Lokalna predstavnička tijela nisu dovoljno upoznata s radom svih državnih, entitetskih i lokalnih institucionalnih mehanizama koji čine državni aparat za ravnopravnost spolova (Petrić, Idžaković, Vidović, Petrić, Radovanović i Šehić, 2010.). Iako je većina lokalnih vlasti uspostavila komisije za ravnopravnost spolova, nisu poduzete nikakve mjere da se komisijama omogući aktivno djelovanje, niti je iskazan interes za podizanje nivoa ravnopravnosti spolova i poboljšanje kvalitete života svih građana i građanki. Stoga ne čudi što članovi lokalnih komisija za ravnopravnost spolova nisu upućeni u misiju i mandat entitetskih i državnih institucionalnih mehanizama. Prema istraživanju OSCE-a, većina komisija za ravnopravnost spolova nema vlastite budžete za provedbu aktivnosti. Bez odgovarajućih sredstava za obavljanje svoje zadaće, komisije riskiraju da postanu mrtvo slovo na papiru, bez ikavog učinka u svojim opštinama. Usprkos tome, samo u rijetkim slučajevima komisije zahtijevaju finansijska sredstva za svoje aktivnosti, što ukazuje na to da i među njihovim članovima ne postoji posvećenost i svijest o važnosti ovih pitanja.

Budući da su ove komisije prva instanca za rješavanje pitanja ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou, očito je da treba jačati njihove kapacitete i omogućiti im obavljanje djelatnosti u okviru njihove zadaće. Pomenuto istraživanje pokazuje da u praksi ovih komisija najveći problem predstavlja neupućenost njenih članova i članica, što je posljedica i pomanjkanja kon-

tinuiteta članstva. Komisija svake četiri godine počinje rad u novom sazivu, gubeći angažman članova koji su kroz neku vrstu obrazovanja već razvili svijest o važnosti pitanja rodne ravnopravnosti. Naime, kao i u slučaju svih drugih opštinskih komisija, imenovanja članova/članica isključivo su političko pitanje i rijetko se obraća pažnja na stvarne kompetencije i afinitete imenovanih osoba.

ŠTA DA SE RADI?

Postoje tri opcije: zadržavanje **statusa quo**, korištenje **vanjske podrške za pokretanje izmjena**, te imenovanje **službenika za ravnopravnost spolova u okviru opštinskih uprava** budući da zakon predviđa uspostavu institucionalnih mehanizama za svoju provedbu.

Očito je da zadržavanje statusa quo neće donijeti nikakav napredak, kao i to da nas – nakon što se jednom približimo EU – očekuje zahtjev uvođenja rodne kvote od 40%. Druga opcija je već dala neke rezultate, no praksa pokazuje da je ona ograničena činjenicom da rad komisija postaje neodrživ čim međunarodne organizacije ili organizacije civilnog društva završe svoje projekte ili promijene fokus djelovanja.

Dakle, očit izbor je imenovanje **službenika za ravnopravnost spolova u okviru opštinskih uprava**. Ti službenici bi se pitanjima ravnopravnosti spolova bavili neovisno od opštinskih komisija za ravnopravnost spolova.

Ova opcija riješila bi i problem kapaciteta rodnih centara za obučavanje svih članova svih komisija, te dodatno i vijećnika i članova uprave, kao i probleme kontinuiteta rada komisija i održivosti¹.

Ova opcija ne samo da bi osigurala prijenos znanja, dosljednost i održivost, nego i platformu za političku saradnju relevantnih OV/SO s predstavnicima uprave.

¹ Na isti način na koji je provedba bh. Zakona o slobodi pristupa informacijama obavezala javne institucije, uključujući i opštine, na imenovanje službenika / službenice za informisanje sa zadatkom da odgovara na upite građana, mogla bi se uvesti i odredba ZoRS-a kojom se od institucija zahtijeva imenovanje osobe za implementiranje ZoRS-a i GAP-a (možda ista osoba). Ta osoba bila bi odgovorna i za obuku vijećnika/delegata na početku svakog mandata, i trebala bi biti stalni član/ članica komisije, izvan vijeća.

KAKO?

- Uvesti amandman na ZoRS kojim se propisuje obaveza opština za imenovanje osobe odgovorne za provedbu ovog Zakona – službenik / službenica za ravnopravnost spolova.
- Preko Agencije za ravnopravnost spolova BiH svim institucijama izdati preporuku/ odluku o uvođenju osobe za kontakt u pitanjima ravnopravnosti spolova.
- U postojeće entitetske programe za obuku opštinskih službenika/službenica i izabranih zvaničnika uključiti i teme poput rodno osviještenih politika, rodne ravnopravnosti, diskriminacije na osnovu roda i rodno odgovornog budžetiranja.
- Osigurati izbor članova i članica komisija na osnovu sposobnosti i iskustva na polju ljudskih prava i ravnopravnosti spolova i – stalnim članstvom službenika za ravnopravnost spolova – osigurati kontinuitet komisija.
- Uspostaviti i osigurati finansijsku podršku za aktivnosti predviđene postojećim rodnim akcijskim planovima opština, ili planovima i programima rada komisija.

ZAŠTO?

Evropski standardi, kvote i zahtjevi nisu razlozi za promjenu i poboljšanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. Razlozi su poboljšanje statusa žena u našim zajednicama, pružanje jednakih mogućnosti svim ženama i muškarcima, te osvještavanje zajednica o specifičnosti potreba žena i muškaraca.

Imenovanje službenika / službenice podrazumijevalo bi stalno prisustvo osobe upućene u datu problematiku i motivirane za pokretanje relevantnih aktivnosti, očuvanje kontinuiteta rada, senzibiliziranje zajednice, obrazovanje i obuku drugih službenika, nevladinih organizacija i sl. Ova osoba bi i odgovarala na upite iz domena ravnopravnosti spolova i osiguravala

održivost rada komisija. Ulaganje u samo jednu osobu štedi novac i otvara mogućnost korištenja resursa na aktivnosti umjesto na treninge i obrazovanje novih ljudi svake četiri godine. Na ovaj način bi se osigurala i zastupljenost uprave u OV/SO, a time i bolja saradnja i komunikacija u potrebama opština.

Imenovanje službenika / službenice za ravnopravnost spolova:

- Olakšava (dodati sve zadatke u vezi s rodnim pitanjima u domenu rada date pozicije).
- Štedi vrijeme (nema potrebe za obukom svake četiri godine).
- Štedi novac (nema potrebe na rasipanje resursa na izgradnju kapaciteta, razmjene iskustava, itd.).
- Promovira saradnju između opštinske uprave i OV/SO.

LITERATURA

European Institute for Gender Equality. (2011). *Towards Effective Gender Training: Mainstreaming Gender into the Policies and the Programs of the Institutions of EU and the EU Member States*.

OSCE BiH (2009.), *Status i aktivnosti općinskih komisija za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: OSCE misija u BiH.

Petrić, A., Idžaković, F., Vidović, G., Petrić, N., Radovanović, M. i Šehić, D. (2010.), *Alternativni izvještaj o implementaciji CEDAW konvencije i ženskih ljudskih prava u BiH*. Prava za sve Sarajevo i Helsinški parlament građana Banja Luka.

(2006). *Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, Oblast IX-Javni život - nalazi i preporuke radne grupe*. BiH Agencija za ravnopravnost spolova, Gender centar FBIH, Gender Centar RS.

UNDP. (n.d.). *Promote Gender Equality and Empower Women*. Retrieved from MDG Report: <http://www.undp.ba/index.aspx?PID=32&RID=17>

Azra Atlić-Smajlović studirala je engleski jezik i književnost na Univerzitetu u Tuzli. Krajem 2005. godine magistrirala na programu "Upravljanje državom i humanitarni poslovi" koji zajednički vode La Sapienza Univerzitet u Rimu i Univerzitet u Sarajevu. Njeno radno iskustvo obuhvata rad u međunarodnim organizacijama i kompanijama (IOM, OSCE, UNDP, KBR, Coffey International Development, Human Dynamics KG) u zemlji i inostranstvu. .

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijeđenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvio takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama.

Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživanje i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendirano 90 istraživača.

Sva istraživanja su dostupna na www.osfbih.org.ba